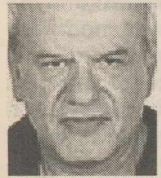

Ο Θεραπευτής και οι ασθενείς

Τι συζητούμε ενώ πέφτουμε στο κενό χωρίς αλεξίπτωτο

Ένας διάσημος αυστριακός ψυχοθεραπευτής έγραφε: «Εκώ έναν ασθενή που κά-
τρίαντα δευτερόλεπτα χτυπάει τις παλάμες του. Όταν τον ρωτάω γιατί το κάνει αυτό, απαντάει ήρεμος: "Για να διώξω τους ελέφαντες". Κι όταν επισημαίνω ότι ελέφαντες δεν υπάρχουν, απαντάει με χαμόγελο επιτυχίας: "Βλέπεις; Πιάνει!"».

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΤΡΙΑΦΥΛΛΗ

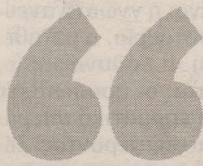
Και συνεχίζοντας συμπεραίνει: «Βλέπω τέσσε-
ρις τρόπους για να αντιμετωπίσω το πρόβλημα του ασθενούς. Να προσπαθήσω να τον πείσω ότι δεν υπάρχουν ελέφαντες. Να ξαπλώσει στο ντιβάνι και να βρούμε μαζί τα βαθύτερα αίτια της συμπεριφοράς του. Να φέρω στο ιατρείο έναν ελέφαντα και να του πω "βλέπεις που δεν φεύγει ακόμη και όταν χτυπάς παλαμάκια"; Και τέλος να συμβεί ένα εξωτερικό γεγονός, ας πούμε ένα αυτοκινητικό ατύχημα, και να καθλωθούν τα χέρια του, ώστε να μην μπορεί να τα χτυπάει και παρ' όλα αυτά να μην εμφανιστούν ελέφαντες».
Δεν ξέρω γιατί θυμήθηκα αυτήν την ιστορία παρακολουθώντας τις τελευταίες ημέρες την εξέλιξη της ελληνικής διάσωσης στο πλαίσιο της Ε.Ε. – και της κοινωνικής και πολιτικής εξέλιξης στο εσωτερικό της χώρας μας. Μια απίστευτη συγχροδία «θεραπευτών» βρίσκεται πάνω από το σώμα της ασθενούς που είναι στην Εντατική με αναπνευστήρα και συζητάει τρόπους περαιτέρω διάσωσης της.

Ο ένας λέει να τραβήξουμε τον αναπνευστήρα. Δεν έχει νόημα να την κρατάμε εν ζωή. Γιατί η εν λόγω δεν είναι μόνο ασθενής. Είναι και ψυχασθενής και χτυπάει παλαμάκια να

ξορκίσει τη δραχμή. Ο άλλος λέει να βγάλουμε τον αναπνευστήρα αυτόν και να βάλουμε τον άλλον που χρησιμοποιούν η Ιρλανδία και η Πορτογαλία. Πλην όμως κάποιοι άλλοι δεν θέλουν. Ο τρίτος λέει να βάλουμε δύο αναπνευστήρες με επιμήκυνση και να της αναδιαρθρώσουμε τα χέρια να μην χτυπάει αδίκως παλαμάκια.

Και ο τέταρτος μάς εγγυάται ότι αν βγούμε από την καταπιεστική εντατική θα μας δώσει δυο φιλάκια στον λαιμό και στα χειλάκια.
Στο μεταξύ το οξυγόνο λιγοστεύει, γιατί οι προμηθευτές δεν επιθυμούν να συνεχίσουν την προμήθεια του νοσοκομείου σε οξυγόνο και οι συνδικαλιστές απεργούν. Αυτές και άλλες σκέψεις μου προκάλεσε η σύσκεψη και υπερηφάνως αποτυχούσα συναίνεση των αρχηγών μας, πολλές από τις αναλύσεις και μια σειρά από προτάσεις. Αυτές και άλλες σκέψεις μου ενεργοποίησαν διαδοχικές δηλώσεις ευρωπαίων πολιτικών, επιτρόπων και διεθνών αναλυτών.

Μα ποιο ακριβώς είναι το πρόβλημα; Γιατί δεν μπορούμε να διακρίνουμε την ουσία του προβλήματος και να επικεντρωθούμε στη λύση του; Τι φταίει που άλλα συμβαίνουν και άλλα καταλαβαίνουμε ότι συμβαίνουν; Ίσως να φταίει η ίδια η πανάρχαια λέξη: ουσία. Έτσι που έχει σκεπαστεί στη διάρκεια των αιώνων με ισχυρότερες λέξεις – παράγωγα: εξουσία, περιουσία, συνουσία. Είμαστε στο κενό χωρίς αλεξίπτωτο και οι πολιτικοί ερίζουν αντί να συνεργάζονται στο πλαίσιο μιας ρεαλιστικής εθνικής στρατηγικής, ενώ καθένας ως περιούσιος θαρρεί πως έχει τη λύση. Μόνον αυτός. Είμαστε στην αρχή (;) μιας κοινωνικής, οικονομικής και κοινωνικής διάλυσης και ο λόγος που προβά-

Είμαστε μάρτυρες μιας ομαδικής παράκρουσης χωρίς αντίσταση, χωρίς προοπτική, που όλο και περισσότερο μοιάζει να μας οδηγεί όχι στην Πλατεία Ταχρίρ, ούτε στην Πλατεία της Μαδρίτης, αλλά στα προάστια του Μογκαντίσου

λεται είναι η τελική κραυγή μίας ύπαρξης σε απελπισία που ετοιμάζεται να αυτοκτονήσει. Είμαστε μάρτυρες μιας επερχόμενης ιστορικής στιγμής αντάξιας του 1922 και του Εμφυλίου και τα συνθήματα που επικρατούν από ένα πλήθος σε σύγχυση και οργή συνεπικουρούμενο από ανεύθυνους κάθε είδους είναι το «φύγετε». Και όχι «δουλέψτε» και «ενωθείτε». Είμαστε μάρτυρες μιας ομαδικής παράκρουσης χωρίς αντίσταση, χωρίς προοπτική, που όλο και περισσότερο μοιάζει να μας οδηγεί όχι στην Πλατεία Ταχρίρ, ούτε στην Πλατεία της Μαδρίτης, αλλά στα προάστια του Μογκαντίσου.

Τελικά ή πρέπει να φέρουμε τον ελέφαντα στο δωμάτιο ή να περάσουμε στην παλιά καλή θεραπεία. Τον ζουρλομανδύα. Για όσους από εμάς παρακολουθούμε την επερχόμενη καταστροφή. Γιατί εμείς είμαστε οι ασθενείς και όχι οι άλλοι που εκφράζουν μια κοινωνία που από καιρό αποσαθρώνεται στο έλεος της οργής, του λαϊκισμού, της άγνοιας και της ιδεοληψίας. Επειγόντως λοιπόν έναν ζουρλομανδύα για εμένα και τους ομοίους μου που πιστέψαμε στην ευρωπαϊκή, σύγχρονη και προοδευτική Ελλάδα και μια δραχμή με γιασεμιά για τους άλλους.
Ίσως πάλι τελικά επικρατήσουν ο δυτικός ορθολογισμός και η κοινωνική αλληλεγγύη που θα περιορίσει τη νοσταλγία μας για τον ανατολικό τρόπο παραγωγής και όλα τα προηγούμενα αποδειχθούν ένα κακό όνειρο.
Όλα αυτά θα τα δούμε στις ψηφοφορίες της Βουλής, στην εξέλιξη των συγκεντρώσεων των «Αγανακτισμένων», στην απόφαση της ευρωζώνης και στο Συμβούλιο Κορυφής. Μέσα σε έναν μήνα σχεδόν συμπεκνώνεται το μέλλον ενός λαού και μιας ηπείρου, του πολιτισμού και του ορθού λόγου.

ΠΡΟΒΟΛΕΙΣ

Η Πολιτεία απέναντι στην πελατεία

Δεν είναι όλες οι απολύσεις ίδιες. Υπάρχουν απολύσεις δύσκολες που απαιτούν ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Απολύσεις που μόνη η πιθανότητά τους προκαλεί πολεμικές αντιδράσεις από ισχυρά σωματεία και βουλευτές, που έγιναν βουλευτές χάρη σε αυτά τα σωματεία.

Οι άλλες απολύσεις είναι αθόρυβες και πολλές, πάνω από διακόσιες χιλιάδες μέσα στον τελευταίο χρόνο. Είναι απολύσεις εύκολες, πολιτικά ορφανές.

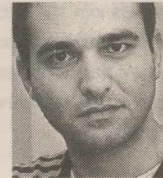
Τώρα που η ελληνική Πολιτεία καλείται από τους δανειστές της να συρρικνώσει το Δημόσιο, στελέχη του κυβερνώντος κόμματος ανησυχούν ότι «αύριο δεν

θα υπάρχει ΠΑΣΟΚ». Ορθώς, εξηγούν ότι αν προσυπογράψουν τη μείωση του κράτους, θα ήταν σαν να σκοτώνουν τα δικά τους παιδιά. Θα άφηναν το Κίνημα εκλογικώς άκληρο.

Ομως αυτό που κλυδωνίζεται στη συνθηκολογημένη Ελλάδα δεν είναι μόνο ένα κόμμα. Είναι ολόκληρη η πολιτική παράδοση της βιοποριστικής ψήφου. Η παράδοση που διέπληθε τον πολίτη πελάτη και τον πολιτικό ως μεσίτη επαγγελματικής αποκατάστασης. Το 2001 το κράτος έδινε 10 δισ. ευρώ για μισθούς. Πέρσι έδωσε πάνω από τα διπλά, πάνω από 20 δισεκατομμύρια. Αυτά λένε οι στρυφνοί αριθμοί. Είναι οι αριθμοί που δεν χωρούν στα εθνεγερτικά κηρύγματα του πρώην υπουργού της Σπίθας και του τσαντιρικού τηλε-ευαγγελιστή.

Είναι οι δύο αριθμοί που περιγράφουν με αμείλικτη ακρίβεια τη σχέση της κοινωνίας με τους πολιτικούς. Μια σχέση που, όπως είχε μαυρογυαλούρικα κατονομάσει, είναι πλέον αδύνατη. Γι' αυτό και κάποιοι φτύνουν και λιθοβολούν το Κοινοβούλιο: Τι να τον κάνεις πια τον βουλευτή; Τι να τον κάνεις άμα δεν μπορεί να σε βολέψει;

mtsintsinis@iolnet.gr

ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗ ΤΣΙΝΤΣΙΝΗ

ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΑ

Ο ένας αποκαλεί τον άλλον Πινότσετ. Ο τρίτος κατηγορεί τον δεύτερο για φασίζουσα νοοτροπία, ο παρακάτω μιλάει για τον Γκοττσαμίν και τα τρίκυκλα, κάποιοι άλλος φωνάζει για εγκάθετους, η λέξη χούντα έχει γίνει καραμέλα και ένα κόμμα απειλεί πως θα πάρει τους βουλευτές του για να φύγει από τη Βουλή. Για να πάει πού άραγε; Για να πάρει τα βουνά ή για να κατέβει στο Σύνταγμα ως μια ακόμη ομάδα

ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

αγανακτισμένων πολιτών; Τα ονόματα δεν σας χρειάζονται. Τα ονόματα είναι γνωστά σε όλους, μιας και το μικρό αυτό ανθολόγιο του πολιτικού μας λυρισμού αποτελείται αποκλει-

Ποιοι υποκινούν τη βία

Τον κοινοβουλευτισμό έθεσε σε κίνδυνο η πολιτική τάξη απαξιώνοντας κάθε δυνατότητα παραγωγής πολιτικού λόγου

στικά από αποστροφές κομματικών αρχηγών, υπαρχηγών, εκπροσώπων και λοιπών πρωτοπαλίκων.
Οι παλαιότεροι θα τους έλεγαν αγώγους. Ελα τώρα, θα μου πείτε. Εδώ ο κόσμος καίγεται κι εσύ μου μιλάς για πολιτική αγωγή. Στην πραγματικότητα έχουμε να κάνουμε με μια παλιοπαρέα που έχει βαρεθεί ο ένας τον άλλον, και έχοντας εξαντλήσει τα αποθέματα από ανέκδοτα και αστεία αλληλοβρίζονται για να περάσει η ώρα. Ο χαμένος θα πληρώσει τον λογαριασμό.
Ή μήπως αλληλοβρίζονται για να πείσουν εαυτούς και αλλήλους πως υπάρχουν; Μην μπορώντας να ικανοποιηθούν τους πελάτες τους πετούν βρισιές ο ένας στον άλλον. Όπως οι πρόεδροι των ΠΑΕ επειδή δεν μπορούν να παράγουν ποδόσφαιρο για να ικανοποιήσουν τους φιλάθλους παράγουν βία για

τους οπαδούς, έτσι και οι πολιτικοί μας εκστομίζουν τερατώδεις μπας και προκαλέσουν το ενδιαφέρον. Είναι κι αυτοί «αγανακτισμένοι». Με ποιον άραγε; Μήπως με τον εαυτό τους; Υπάρχει βέβαια και η υπόθεση της ανεπάρκειας. Σαν κακοί υπάλληλοι οι άνθρωποι κακοποιούν τα μέσα παραγωγής που τους έχουν εμπιστευθεί οι εργοδότες τους – οι ψηφοφόροι εν προκειμένω – διότι δεν ξέρουν να τα χρησιμοποιήσουν. Απομονώνοντας βέβαια πως απ' αυτά τα μέσα σιτίζονται οι ίδιοι. Αν βέβαια θυμούνται ακόμη πως η άρθρωση πολιτικού δημόσιου λόγου, η πολιτική αγωγή – εκ του άνω – είναι η δουλειά τους.
Και μπορεί ο κ. Λαζόπουλος, σερνόμενος πίσω απ' τα γέλια του κοινού που κολακεύει να βάζει να ακούγεται η φωνή του δικτάτορα Παπαδόπουλου στη

θέση του Παπανδρέου, όμως ο κ. Λαζόπουλος ευθύνεται προσωπικά και για το ανιστόρητο χιούμορ του και για το κακό του γούστο.

Δεν χρειάζεται να μαζευτούν μερικές χιλιάδες, να μουντζώνουν τη Βουλή για να κινδυνεύσει ο κοινοβουλευτισμός. Τον κοινοβουλευτισμό τον έχει θέσει σε κίνδυνο η ίδια η συμπεριφορά της πολιτικής τάξης απαξιώνοντας και κατεδαφίζοντας κάθε δυνατότητα παραγωγής πολιτικού λόγου.
Και ως γνωστόν εκεί που ο λόγος παύει να λειτουργεί, οι δρόμοι της βίας είναι ορθάνοιχτοι. Και καλά θα κάνουν να μην ψάχνουν ποιες σκοτεινές δυνάμεις απεργάζονται σχέδια σκοτεινά, και ποιοι ανάβουν τις θρυαλλίδες της βίας που κυκλοφορεί ανάμεσά μας. Ας ακούσουν τους εαυτούς τους να μιλούν και θα καταλάβουν.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Την Τετάρτη 1η Ιουνίου, 32 προσωπικότητες της δημόσιας ζωής, ακαδημαϊκοί και άνθρωποι της τέχνης, έδωσαν στη δημοσιότητα ένα κείμενο-έκκληση προς τον πολιτικό κόσμο υπό τον τίτλο «Τολμήστε!»

“Γιατί υπέγραψα την έκκληση”

«ΤΑ ΝΕΑ» συνεχίζουν σήμερα τη δημοσίευση των απόψεων ορισμένων από τους 32 συγγραφείς, καλλιτέχνες και καθηγητές πανεπιστημίου, οι οποίοι συντάξαν και υπέγραψαν τη διακήρυξη εναντίον του λαϊκισμού, του καιροσκοπισμού, της αδράνειας και της ατολμίας. Τα γεγονότα τρέχουν αλλά η διακήρυξη αυτή επιμένει ότι υπάρχει ακόμα καιρός οι πολίτες να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και να αποτρέψουν την καταστροφή – την οποία εκτός των ευρωπαϊκών θεσμών και μακριά από την ομαλότητα εκτιμούν ως αναπόφευκτη.

ΟΡΕΣΤΗΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Καθηγητής στο Τμήμα Φυσικής του ΑΠΘ

Είναι αναγκαία η συλλογική δράση

Πριν από μερικά χρόνια ο δικός μου μικρόκοσμος, το πανεπιστήμιο, έφτασε κοντά στη διάλυση όταν ανερχόμενες μειοψηφίες το μετέτρεψαν σε μια έρμη καταλήψεων. Αιτία τα άνευρα μέτρα της τότε υπουργού Παιδείας και μια άστοχη σύνδεσή τους με το Άρθρο 16. Ο λαϊκισμός και ο παραλογισμός κυριαρχούσαν. Μια μικρή ομάδα πανεπιστημιακών τόλμησαν να πάνε κόντρα στο ρεύμα δημοσιεύοντας μια διακήρυξη «με πυξίδα την κοινή λογική», θέτοντας ως προτεραιότητα το άνοιγμα των πανεπιστημίων και τη μεταρρύθμιση. Η διακήρυξη αυτή είχε λυτρωτική επίδραση πάνω μου. Μαζί με εκατοντάδες πανεπιστημιακούς ένιωσα ότι δεν είμαστε μόνοι όσοι ασφυκτιούσαμε. Έτσι μπήκα ξανά ύστερα από χρόνια από την πίσω πόρτα στη συλλογική δράση. Τους τελευταίους μήνες η ατολμία, ο λαϊκισμός και η ανευθυνότητα στον δημόσιο λόγο μου έφεραν το ίδιο αίσθημα ασφυξίας. Υπέγραψα αυτό το κείμενο για να επιστρέψω εκείνο το δώρο στους χιλιάδες ανθρώπους που ασφυκτούν το ίδιο και έχουν ανάγκη να νιώσουν ότι δεν είναι μόνοι. Είμαστε εδώ.

ΒΑΣΩ ΚΙΝΤΗ

Αναπληρώτρια καθηγήτρια Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Με ενοχλεί η ανευθυνότητα

Κανείς δεν αμφισβάζει ότι οι στιγμές είναι κρίσιμες. Αντί όμως να έχουμε τη συντεταγμένη και συντονισμένη προσπάθεια όλων, στην κυβέρνηση και στην αντιπολίτευση, για να αποτραπεί η χρεο-

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το τωρινό Μνημόνιο έχει έναν οικονομικά και κοινωνικά άδικο χαρακτήρα. Επειδή όμως η θέση μας είναι πολύ αδύνατη και επειδή η τρόικα λειτουργεί σε ένα νεοφιλελεύθερο πλαίσιο, δεν ξέρω σε ποιον βαθμό θα μπορούσαμε να περάσουμε από μια σοσιαλδημοκρατικού τύπου συνεννόηση με τους πιστωτές μας

κοπία και η κατάρρευση, αυτό που παρατηρούμε είναι η γνωστή ανεύθυνη και κενή ρητορεία, η μετάθεση ευθυνών και η ευθυνοφοβία, η αναβλητικότητα, οι προσωπικές πολιτικές και το κομματικό υπέρνω του δημοσίου συμφέροντος. Ζήτησα κι εγώ μαζί με άλλους, ως πολίτης, από την πολιτική ηγεσία της χώρας να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Να βρει το θάρρος για να στηρίξει και να στηριχθεί στις δημιουργικές δυνάμεις της κοινωνίας που τόσα χρόνια βρίσκονταν στο περιθώριο και να χαράξει μια νέα πορεία που δεν είναι φοβική αλλά δυναμική, που βλέπει προς την Ευρώπη και τον κόσμο.

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ

Ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας LSE - πρόεδρος της Ένωσης Πολιτών για την ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Να ενώσουν όλοι τις δυνάμεις τους

Νομίζω πως το κείμενο «Τολμήστε!» τονίζει δύο σημεία. Πρώτον, τα κόμματα, ιδίως τα δύο μεγάλα κόμματα, πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να μπορέσει η χώρα να αντιμετωπίσει την κρίση. Δυστυχώς, για τη στιγμή δεν φαίνεται η κρίση και η οργή του κόσμου να έχουν αλλάξει τη συμπεριφορά των κομμάτων. Οι κοκορομαχίες, οι ξύλινοι λόγοι, τα μικροκομματικά συμφέροντα καλά κρατούν. Βέβαια υπάρχουν σοβαρές διαφορές μεταξύ κυβέρνησης και αξιωματικής αντιπολίτευσης ως προς τον τρόπο χειρισμού του Μνημονίου και της τρόικας. Αλλά αυτό δεν έπρεπε να μας οδηγήσει σε μια εικόνα προς τα έξω αγεφύρωτων διαφορών. Δεύτερο σημείο: η εξόδός μας από την ΟΝΕ και η επιστροφή της χώρας

στη δραχμή θα έχει καταστρεπτικά αποτελέσματα. Από αυτή την άποψη δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να συνεχίσουμε την ευρωπαϊκή πορεία μας. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως το Μνημόνιο με τη σημερινή μορφή του είναι μονόδρομος. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως το τωρινό Μνημόνιο έχει έναν οικονομικά αντανάπτυξιακό και κοινωνικά άδικο χαρακτήρα. Επειδή όμως η θέση μας είναι πολύ αδύνατη και επειδή η τρόικα λειτουργεί σε ένα νεοφιλελεύθερο πλαίσιο, δεν ξέρω σε ποιον βαθμό θα μπορούσαμε να περάσουμε από μια νεοφιλελεύθερη σε μια σοσιαλδημοκρατικού τύπου συνεννόηση με τους πιστωτές μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ

Καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Να μην χαθεί και η τελευταία ευκαιρία

Μήνες τώρα παρακολουθούμε κυβερνητικά στελέχη παραλυμένα από την αδράνεια και την ατολμία. Μια λαϊκιστική αντιπολίτευση να εμφανίζει εύπεπτες και ανώδυνες ρετσέτες ως δήθεν στρατηγικές εξόδου από την κρίση. Τα κόμματα της Αριστεράς να χαϊδεύουν τις δυνάμεις της ανομίας και της καταστροφικής οργής. Τα σύννεφα της δημαγωγίας να απλώνονται, πνίγοντας τη συλλογική αυτογνωσία και την κοινή λογική. Προτάσεις άνοιγας και τυχοδιωκτισμού (να κηρύξουμε παύση πληρωμών, να καταφύγουμε στη Ρωσία και την Κίνα γυρίζοντας την πλάτη στην Ε.Ε., να φύγουμε από το ευρώ κ.λπ.) να βρίσκουν πρόθυμα αυτιά σε μια απελπισμένη κοινωνία. Υπέγραψα κι εγώ, για

τους παραπάνω λόγους, και γιατί έχω βαρεθεί να ακούω ότι για όλα τα δεινά μας φταίει το Μνημόνιο (λες και αυτό έφερε την κρίση) από ανθρώπους που έκαναν στο παρελθόν, τι περνούσε από το χέρι τους για να μην αλλάξει τίποτα (το χρέος, τα συντεχνιακά κεκτημένα, οι πελαταικές προσλήψεις, οι συντάξεις στα 45...). Και διότι (στο τέλος ενός διαφανόμενου κατήφορου τραγικών λαθών και παραλείψεων) κινδυνεύει να χαθεί η τελευταία μας ευκαιρία, και μαζί το μεγαλύτερο εθνικό επίτευγμα των τελευταίων 30 ετών: η ισότιμη συμμετοχή μας στον πυρήνα της Ευρώπης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

Συγγραφέας

Είμαστε όλοι στην ίδια βάρκα

Υπέγραψα αυτό το κείμενο γιατί είναι μετριοπαθές και περιέχει το προφανές – βασικές επαγγελίες που αναγνωρίζω. Περνάμε κρίσιμες

ώρες. Το θέμα δεν είναι προσωπικό, οικογενειακό, ταξικό, κομματικό ή ιδεολογικό, αλλά μας αφορά όλους ανεξαιρέτως – όσοι πιστεύουν ότι εξαιρούνται επειδή είναι, ή είμαστε έντιμοι και σωστοί πολίτες, ή υποστηρίζουν ερμηνείες που εκκινούν από εμμονές, δεν θα ξεφύγουν σε περίπτωση επιδείνωσης. Η ρήση «Κρεμάστε τον αδερφό μου, εγώ ζαλίζομαι» δεν προσφέρει λύση. Η επαγγελία της περιχαράκωσης σε στυλ Αλβανίας του Χότζα με προβολή το πιθανό, μελλοντικό, συντομότερο ανέκδοτο «έλληνας τουρίστας» δεν με συγκινεί ιδιαίτερα. Χρειάζεται ομοψυχία, γενναιότητα, αυτο-υπέρβαση, τόλμη και πίστη, όπως εξάλλου σε κάθε ανάλογη συγκυρία που η χώρα ήταν εμπερίστατη. Οι ταγοί – κυρίως και πρώτιστα – να αναλάβουν τις ευθύνες τους, να δείξουν υψηλό φρόνημα, πέρα από λαϊκισμούς και ιδεολογικά αφρόλουτρα. Κριτική, λοιπόν, στους πολιτικούς, κατεχόχνη, αλλά και στον εαυτό μας ταυτόχρονα. Κι εμείς, και εγώ, ο έσχατος πολίτης, παρά την οδύνη, να δείξουμε αυτοσυγκράτηση. Οι αυταπάτες, η συνθηματολογική ευκολία και η μεγαλοστομία μάς οδήγησαν εδώ που ήρθαμε. Τέρμα. Δεν τα φάγαμε μαζί, αλλά είμαστε όλοι στην ίδια βάρκα, που έλεγε κι ο Μπερλινγκουέρ, κάποτε. Κι όταν βγούμε απ' το βαρύ χρέος, τότε επιδιώκουμε πάλι, με συσσωρευμένο πια πάθος, στο αγαπημένο μας άθλημα, τον διχασμό.

